

Паустовська М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

ЛІНГВІСТИЧНІ ВИКЛИКИ ЧАТ-БОТІВ У ВИКЛАДАННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Револьюційний розвиток технологій штучного інтелекту трансформує освітній ландшафт, особливо в галузі викладання іноземних мов. Чат-боти на основі великих мовних моделей (англ. "Large Language Model", скор. "LLM") стали потужним дидактичним інструментом, який трансформує методику викладання німецької мови, але водночас ставить перед філологами низку нових викликів і потребує міждисциплінарного переосмислення ролі технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності.

Як зауважує І. К. Катонане Гьоньору (Katonane Gyonyoru, 2025: 2-3), адаптивні системи навчання на основі штучного інтелекту забезпечують індивідуальну траєкторію розвитку для кожного студента, проте їхня ефективність залежить від якості лінгвістичної обробки конкретної мови. Особливо актуальною є проблема морфосинтаксичної типології німецької мови. На відміну від інших аналітичних мов, німецька характеризується складною системою флексивних категорій, що включають аглютинативні елементи й довільну категоризацію роду (Рейкхофф, 2016: 345-348). Така морфосинтаксична специфіка ускладнює процес машинного навчання і призводить до генерування чат-ботами граматично коректних, але семантично невизначених конструкцій, що негативно позначається на якості засвоєння мови студентами.

Другий критичний виклик пов'язаний із лексичною еквівалентністю та культурною семантикою. І. Ашрафова (Ashrafova, 2024: 46-47) детально аналізує процес лінгвістичної адаптації германізмів та їхніх культурних впливів, засвідчуючи, що автентичні смислові семи часто втрачаються під

час міжмовного переносу. Слова, що не мають прямих еквівалентів, як-от *Fernweh*, *Sehnsucht*, *Weltschmerz*, несуть глибокі культурні конотації, які чат-боти, розроблені переважно на базі англомовних корпусів, часто не здатні адекватно репрезентувати. Це свідчить про необхідність розробки культурно-чутливих моделей, які враховуватимуть специфіку германської лексичної семантики.

Третій суттєвий аспект стосується фонетико-просодичної вимірності мовного навчання. Дослідження Kim, Kim та Oh (2010: 88-92) демонструють, що варіації фонетичної реалізації нерідкими носіями значно ускладнюють автоматичне розпізнавання мовлення. Німецька мова з її характерною системою фонем – фрикативами, дифтонгами, аспірацією – становить особливий виклик для розробки алгоритмів. Попри інтеграцію мовних модулів у сучасні чат-боти, якість розпізнавання і генерації німецького мовлення залишається неоднорідною, що обмежує їхню педагогічну ефективність у розвитку аудитивних та артикуляційних навичок.

З педагогічної перспективи актуалізується проблема комунікативної автентичності в контексті майбутніх тенденцій мовної освіти. Г. Коморовська (Komorowska, 2015: 7) зазначає, що сучасна дидактика іноземних мов розповсюджується між двома полюсами: традиційним акцентом на живий діалог і культурне занурення, з одного боку, та технологічним інструментарієм, що забезпечує масштабованість й індивідуалізацію навчання, – з іншого. Чат-боти, незважаючи на їхню доступність, не здатні замінити живу комунікацію та нюанси реальних соціальних контекстів. Студенти часто інтеріоризують мовні патерни, що генеруються алгоритмічно й можуть відхилятися від норм справжньої німецької мови, особливо щодо регіональних діалектів і прагматичних реалізацій мовлення.

Водночас не варто недооцінювати потенціал цих технологій. I. K. Катонане Гьоньору (Katonane Gyonyoru, 2025: 4-5) демонструє, що

адаптивні системи навчання дозволяють студентам ефективно працювати в індивідуальному темпі, зосереджуючись на специфічних аспектах мови відповідно до персональних потреб і когнітивних стилів. Чат-боти можуть слугувати безцінним рецептивним матеріалом для практики, особливо для студентів з обмеженим доступом до автентичних соціальних контекстів і носіїв мови. Синергія технологічних інструментів з традиційним персональним викладанням і комунікативними завданнями створює гібридну екосистему, яка розширює дидактичні можливості.

Конструктивне вирішення цих викликів вимагає істинної міждисциплінарної інтеграції. В цьому контексті завдання лінгвістів полягає в проведенні детального аналізу морфосинтаксичних і фонетичних феноменів, які чат-боти обробляють неадекватно; методистів – в розробці дидактичних стратегій критичного використання цих інструментів; розробників ШІ – у вдосконаленні алгоритмів кращого розпізнавання німецької мови; культурологів – у забезпеченні збереження культурної семантики в машинній обробці тексту.

Таким чином, філологія в епоху штучного інтелекту не розчиняється у технологіях, а трансформується, інтегруючи нові знання і методологічні підходи. Чат-боти й адаптивні системи навчання – це не загроза для гуманітарних наук, а стимул для переосмислення сутності мови, механізмів навчання і природи комунікації. Перспектива викладання німецької мови залежить від нашої здатності збалансувати технологічну інноваційність з гуманістичними цінностями критичного мислення, культурної компетентності та автентичної комунікативної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Ashrafova I. (2024) Phonetic and Lexical Characteristics of German Loanwords in English: A Study on Linguistic Adaptation and Cultural Influence. *EuroGlobal Journal of Linguistics and Language Education*, 1(2), 44–50. <https://doi.org/10.69760/2xgtn820>

2. Katonane Gyonyoru I. K. (2025) Adaptive learning systems and artificial intelligence in language learning. *Gradus*, 12(1), 1–7. <https://doi.org/10.47833/2025.1.ART.010>
3. Kim H. K., Kim M., Oh Y. Rh. (2010) Non-Native Pronunciation Variation Modeling for Automatic Speech Recognition. In: *Advances in Speech Recognition* (pp. 83–104). <https://doi.org/10.5772/10112>
4. Komorowska H. (2015) Present and Future of Language Education. *Glottodidactica*, 40(1), 7. <https://doi.org/10.14746/gl.2013.40.1.1>
5. Rijkhoff J. (2016) Cross-linguistic categories in morphosyntactic typology: Problems and prospects. *Linguistic Typology*, 20(2), 333–363. <https://doi.org/10.1515/lingty-2016-0010>